

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

251. Kolumbácsi szunyog. Beregh Vármegyéből Jún. 15-dikénn: »Nálunk a szunyogoknak különös nemek és sokaságok uralkodott mostanában, sok szegény embernek nem kevés kárára; mert szomoruan kellett szemlélnünk, hogy a leg egészségesebb marhák is véletlen le estek a mezőn lábokról, s nyomban megdőglöttek; szintén úgy a járomból ki-dültek a drága ökrök s többször fel sem kelték. Holott, kivált a járó marhának, oljan jó arra van: hogy közelebb is egy ember, nyöltz ökröt nyöltz-százforintonn adott el a vásárban. — Sokára tudódott meg, a Felsőségtől ki-küldetett Orvosoknak szorgalmatos vizsgálások után, hogy az említett férgek felbujkáltak nagy sokasággal a marháknak orralyukába, s onnan az agyvelejekbe. (Bécsi M. Hírmondó 167. l. 1799.)

252. Arany a Nagyszál hegyben. Ha királyi Arany nem lehet Váts (így ír hozzánk egy érdemes Úr): lehet Bánya Város. Mert mintegy másfél óra járásnyira esik hozzá, éjszaka és napkelet között Nagyszál, vagy Vaszál hegye, melyet csak a 'nyár' vége felé kezdének ásni; s' kevés idő alatt olly gazdag arany-crekre találtak benne, hogy midőn vizgálták volna *Selnetz-bányán* azon ásvány darabokat (*stuffúkat*), melyeket mutatóképpen küldöttek volt innen oda: nem akartak hitelt adni a' dolog' valóságának, azt állítván, hogy tsak nem lehetetlen, mindjárt eleinten oly gazdag ásványokra találni. Azért is hét Bányászt, vagy úgy nevezett *Hevért* küldöttek, kik végére járnának a' dolognak. Ezek eljöttek, 's vissza se menének többé; hanem ott maradtak munkában. Már a' múltt Október' közepe felé, öt vagy hat ölnyi mélységet ástak a' hegytetőn; azután mintegy húsz ölnyivel alább, a' hegy oldalát kezdték ásni. az említett mélység ellenében. Az ásató Urak' Társasága, többre megy már nyoltzvanál, kik nagy részént Selmecziek. (U. o. 1792. I. szakasz. 11. l.)

253. Villám hatása. Pozsonytól mintegy 2 mértföldnyire levő, Vök nevezetű helységnél Tsallóközben, a' közelebb múlt Vasárnapon, azon tájban, mikor itt Pozsonban volt az égiháború, ilyen tsudálatos dolog történt. Egyszerre nagyot tsattanván

az ég, a menykő a Dunába belé üte. Arra a víz úgy kezdett füstölögni, mintha égett volna. Egy darabig ropogván, füstölögvén, a víz, olly magasra fellövellék, 's fel-emelkedék, hogy a mellette való erdőben levő leg-magasabb fákat-is fellül halladná, holott azon erdőben 6, 7, és több ölnyi magasságú fák-is vannak; áll vala pedig azon fel-emelkedett víz nem különben mintegy torony majd egy egész óráig szintén úgy ropogván füstölögvén, mint eleintén kezdett, az allyának vastagsága valamely 1 ölnyi lehetett, 's körös körül mintegy fut vala egymás ellen a sok habozás. (M. Hírmondó 1783. 478. l.)

254. Új csillag. Szathmár 9-dikben. (Pünköst hava.) A' minap jelentett ujj tsillagot vették észre nálunk is, melyre azt hozták, ki a' paraszt Politikusok, hogy már meg-fordul a' Világ állapotja, és a' Paraszt első léssz; mert azon ujj tsillag előbb jár az esthajnali tsillagnál. (U. o. 1785. 322. l.)

255. Dibretzen 7-dikbenn. (János hava.) Ditsérhetem szemességét azon becsületes Szathmári Írónak, ki általa láttatott és úgy nevezett új tsillagot megírta, ha az volt, mert ezt igen kevés emberek láthatták. En pedig (még akkor meg nem szüvén a' gyújtogatóktól való örzkedés) vigyázónak ki-rendeltetvén. Pünköst H. 8-dikán éjjeli 11-órakor láttam legelőször, azokkal együtt a' kiknek meg-mutattam, edgy tenyérynai nagyságúnak tettő Üstökös-tsillagot a' Rák jegynek farkában levő két kis tsillagok között, és ha nem esmértem volna halványságáról, és kis felhőske forma szökeségéről, mások előtt igen tettette volna magát a' több kis tsillagok közül valónak lenni; a' szakállát észak-felé terjesztgette, 5. vagy 6. napig mindég a' meg-nevezett helyben látszott, és az után eltűnt. Az előtt edgy héttel keddi napon a' nevelkedő Hóld mellett edgy órakor dél után meg láttatott a' Vénus tsillaga, és sokaknak adott nézésre-való alkalmatosságot. (U. o. 1875. 388. l.)

256. Rettenetes égiháború. Sellye, Nyitra Vármegyében Jún. 30-ik napján. Tegnap előtt nagy rémulést okozott mi nekünk, és ennek az egész környéknek a' rettentő égi

háború, mellynél allig lehet nagyobbat képzelní. Itten helységünkben ha arató emberert vert agyon a' ménkö, és még többet meg sebesített, a' kik az égi háború, és az azt követett zápor esső elől árnyékos élő fák, és széna boglyák alá vonták magokat. Tanúságára lehet az égi háborúknak okait, tulajdonságait, és következéseit nem értő köznépnek, hogy nintsen veszedelmesebb, mint nyárban a' villámások, menydörgések, és zápor essők előtt, fák, széna boglyák, és búza keresztnek alá rejtezni, mivel az azokra fel menő testnek gőzölgései, a' ménykönek electrica, avagy tüzelő matériáját magokhoz vonnyák. Hasonló veszedelemnek tárgyaivá tesszik azok ki' magokat, a' kik az illy égi háborúk közt, vagy sebesen futnak, vagy ló hátón nyargalnak, vagy szekereznek, mivel, a' mint sok szomorú példák bizonyíttják, sok embert vert már a' ménykö ekként agyon. Legjobb volna az olyan embereknek, a' kik illyen időkbek a' mezőkön vagynak, hasmánt a' földre lefeküdni, 's úgy várni el a' villámásoknak és menydörgéseknek végét. Azt tudakozhatná töllem valaki: vagyon-e eszköz a' ménykö által meg öletett embernek életre való vissza hozására? Igen is vagyon, nem kell gondolni, hogy a' ménykö által illettett ember mindgyárt meghaljon, valósággal az után egy's több órával is lehet némellyikben valamely kis életetskét tapasztalni, melyet leginkább vagy élitető erének gyenge, és tsak allig érezhető dobogásán, vagy az orra alá tartatott pehelynek lengedezésén lehet észre venni. De ha az életnek ezen jelei nem tapasztattának is a' ménykö által illettett emberekben, még is jobb volna az eszközöket

megpróbálni, mint nem — számtalan példák bizonyíttják, hogy az illyetén személy az eszközökkel való élés után is vissza tért az életre, valamint azt is, hogy az illy szerentsélen emberek el temettetések után fel elevedvén, ki gondolhatatlan kínok közt múltanak ki e' világból, föld alá rekesztett koporsóikban. Minden más eszközök között leg hathatósbabnak lenni találtatott az Orvosok által a' földi fbrdő, *balneum terrae*, mellyel következendő módon kelle-tik élni: Olly hamar, a' mint lehet a' tör-ténet után egy kis horizontális, avagy sir forma gödröt kell a' morsás földbe ásni, a' ménykö által meg ütett embert abba hanyat fektetni, 's a' fején kívül egész testét bé fedezni a' ki ásatott nyers földel, a' fejét 's ortzáját pedig gyakorta frís vízzel öntözgetni. Nem egy 's két, hanem sok tapasztalás által jónak lenni találtatott ez az eszköz. Ennek az eszköznek hasznát könnyű annak természetéből ki húzni. A' villám, melly igen igen vékony phlogistonból, az az, tüzet kapó materiából áll, a' testet illettén, öszve zavarja, sőt gyakorta el pattantya a' leg vékonyabb ereket, és így nem elegendő az athmosphæra, avagy levegő ég hirtelen azon vékony tüzes matériának testből való kihúzására. Ellenben, hogyha az illyetén villám által illettett test a' földbe tétetik, az ottan levő tiszta, és minden phlogistontól üres levegő ég, és a' testet bé borító frís föld, magokba szívják a phlogistont, 's ki üresítik azt, a' testnek ártalmas matériájától. Vajha tehát próbára vétetődne, ez az emberi nemzet hasznára szolgáló eszköz. (Magyar Kurír 1794. 75. és 76. l.) Közli RADNÓTI DEZSŐ.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Szakülés 1890 december 17-ikén. Herman Ottó »*Hell Miksa norvégiai útjáról*« tartott előadást, elmondva, hogy ez utazás célja az volt, hogy Hell a Vénusnak a Nap korongja előtt való elvonulását 1769-ben figyelje meg. Hell eredményét Laland, kortársa, hamisnak, koholtnak mondta, azt állítván, hogy Hell nem is látta ama jelenséget. Az újabb észleletek azonban kiderítik, hogy Hell számadásai mégis helyesek s így ama vád alól felmentik. Az előadónak is az a célja, hogy hozzájáruljon ama homály szerterűzéséhez, a mely e tudós hazánkiára még mindig nehezül s hiszi is, hogy a m. tud. akadémia segítségével magyar ember fogja 120 esztendő előtt elítélt hazánkiát a tudományos világban rehabilitálni. Előadásának másik része azon oszlopok helye megállapításának kérdése

volt, a melyeket Hell Vardöben a tengerparton rakatott annak a megfigyelésére, hogy mennyit hátrál a tenger a Skandináv-félsziget szárazföldjétől, a melyre nézve sikerült neki Hell eredeti jegyzetét kikutatni és fotografiai másolatát megszerezni.

Ifj. Schilberszky Károly egyetemi tanársegéd a növények elterjedésére vonatkozó tényezőket vizsgálva, egy ázsiai pusztai növény (*Eurosia cesaloides*) európai vándorútjáról szól behatóbban, a melyet hazánk területén is találtak; bemutatja e növénynek legutóbb Fehérmegyében talált példányát s körülmenyesen kifejti a vándorlás okait. Előadása folyamán a klimatológiai viszonyok tekintetbe vételével növénygeografiai alapon párvonalba állítja a hazai homokpusztákat a dél-oroszországi pusztákkal, a melyből kiderül, hogy Alföldünk az Óvilág